Ось я тримаю в руках журнал, який називається так незвично, що важко навіть повірити в його існування: "Физика сознания и жизни, космология и астрофизика".

Отже, ми вийшли на ту межу, коли наукова думка нарешті зважилася зібрати воєдино мислення й фізичні явища, свідомість і Світобудову. Власне, так воно мусило бути споконвіку, проте вчені добре пам’ятали суворе гасло І.Ньютона: "Фізико, бійся метафізики". Тож коли ми нині намагаємося об’єднати свідомість і фізику, то тут доводиться говорити про початок нової епохи в науці, бо свідомість, безумовно, категорія метафізична. І тільки свідомість, а не щось інше.

Щоб не "забруднитися" метафізикою, дехто з фізиків почав стверджувати, буцімто думка також матеріальна і її напруження можна виміряти відповідними приладами. Та якщо ми підемо цим шляхом, то у Всесвіті взагалі не залишиться місця для духовного. Тоді навіть людину можна буде розглядати як своєрідний комп’ютер — і не більше того. Ні, панове, думка не є матеріальною, хоч вона й здатна поширюватися з допомогою матеріального поля. Ваші вельми дотепні прилади вимірюють не саму думку, а лише біополе. А воно, безумовно, існує.

Проте духовне поле у Всесвіті також існує як окрема Субстанція. Саме в ньому швидкість руху перевершує швидкість світла у вакуумі — перевершує в безліч разів. Звичайно, рухається духовна інформація, та хіба цього мало? Але немає й ніколи не буде винайдено апарату, який ловитиме хвилі цього всесвітнього поля. Можна сказати й так: цей апарат давним-давно існує — він називається живою істотою. Будь-якою істотою: комахою, рослиною чи навіть людиною. А всесвітнє духовне поле земляни споконвіку називають Святим Духом. Це ж бо тільки Він є невичерпним джерелом всякого життя й людського мислення. Там же, де немає духовної іскорки, немає й самого життя.

То як же бути з метафізикою — слід її боятися чи не слід? Я на це відповів би так. У радянській філософії називали метафізичним (трансцедентальним, потойбічним) усе, що лишається поза відчуттями — отже поза обивательським досвідом. Побутовий (вульгарний) матеріалізм на державному рівні проіснував аж до падіння тоталітарної держави. Через те все потойбічне (не підвладне нашим відчуттям) відносили до метафізичного, тобто нематеріального. Але ж матеріальним є сам Бог — так принаймні Він виглядає в пантеїзмі. Бог Марка Аврелія (Всесвіт як Ціле), Спінози, навіть Сковороди виглядає абсолютно пантеїстично — отже матеріально. І тільки Боже Мислення (Святий Дух) є справді метафізичним — тобто таким, що перебуває поза фізикою. Все інше у Всесвіті піддається фізико-математичним формулам і рівнянням — отже піддається вивченню засобами фізики. А бачимо ми його чи не бачимо, вловлюємо своїми відчуттями чи не вловлюємо — це не має стосунку до розмови про метафізичне.

Отож коли ми трансцедентальне не ототожнюємо повністю з метафізичним, то можна сказати, що для фізики існує безмір діяльності поза нашим земним досвідом. Адже там, поза нашими відчуттями, лишається майже увесь Всесвіт, бо ми сприймаємо і вивчаємо лише його невелику частку. Доведеться заперечити твердження Канта, буцімто все трансцедентальне навіки лишиться поза можливостями пізнання. Не все, а лише справді метафізичне. Щодо Святого Духу, то, гадаю, нікому з фізиків не спаде на думку виготовляти хитромудрі прилади для його вивчення. Саме з цих позицій я щиро й сердечно вітаю появу вищезгаданого журналу.

Уточню ще раз: я відкидаю твердження про матеріальність думки людської так само, як і думки Божої, — це веде до спотворення земного вчення про Світобудову. Навіть страшно уявити, куди здатне завести людську спільноту таке несподіване "новаторство". Насправді процес мислення слід виводити з матерії — і в людині, і в самому Всесвіті. Але звідси аж ніяк не випливає, що думку слід оголосити матеріальною. Звідси випливає зовсім інше: матерію належить бачити не лише гносеологічно, а й онтологічно.

Але що це означає на практиці? Марксисти також виводили мислення із матерії. Яка ж різниця між нашим баченням матерії та баченням її марксистами? І чи так уже й важливо наголошувати на окремих нюансах, коли основа спільна? Відповім: між нашою парадигмою Світобудови і парадигмою марксистською ціла прірва, хоч і справді матеріальна основа здається однаковою. Принаймні так це виглядає у вербальній тканині. Та різниця полягає ось у чому: ми бачимо матерію онтологічно, а марксисти у своїх дефініціях не виходять за межі гносеології. Розумію, тут можна остаточно заплутати читача, якщо останні рядки залишити без пояснень.

Онтологія — лише синонім метафізики. Отож можна сказати й так: ми бачимо матерію метафізично. Інакше кажучи, ми бачимо її у вигляді Субстанції, котра є суб’єктом усіх своїх видозмін, діянь і всіх видів творення в глибинах світового простору. Та й сам Світовий Простір уявляємо як один із двох видів матерії, котру можна назвати Матерією Темряви — на відміну від Матерії Світла. В цьому роздвоєнні Субстанції й належить шукати діалектичну потужність Всесвіту — потужність мислення й матеріального діяння.

Марксистська гносеологія є наукою про пізнання, де в ролі суб’єкта виступає сама лише людина й ніхто, окрім неї. При цьому метафізика (онтологія) брутально відкидається. Виходить, навіть Всесвіт не є Суб’єктом Творення. За цією парадигмою, все виникло само собою — тобто без втручання Свідомої Волі. А проте цей вид світобачення нам добре відомий — особливо старшому поколінню читачів. Зрозуміла річ: у такому разі Всесвіт зі своїми галактиками, зорями й людьми міг виникнути лише принагідно, з якогось неймовірного випадку. А міг і зовсім не виникати. Отже, свідомість у такому баченні Світобудови не є й не може бути чимось закономірним. Це лише сліпа гра якихось невідомих сил.

Проблема мислення нерозривно поєднана з проблемою бачення й розуміння матерії. Якщо ми бачимо матерію у вигляді речовини (зорі, планети чи якісь побутові речі), то при такому світобаченні маємо той

вид свідомості, який інакше не можна назвати як вульгарний матеріалізм. Такий вид свідомості сповідував марксизм. За Ф.Енгельсом, дефініція матерії виглядає так: матерія є не щось інше, як рух і речовина. Все починалося й кінчалося в межах земного досвіду. При цьому ніщо не змінювалося навіть тоді, коли радянська людина опинялася в Космосі. Пригадую, як обговорювалася у світі поїздка космонавта Г.Титова в Америку, де він на якомусь зібранні заявив: "От бач, побував у найвищому небі, а Бога там не бачив". Йому прислали записку такого змісту: "Дурню, не туди дивився — треба було дивитися в себе". Слід віддати належне Титову: він не приховав цієї записки — прочитав її американським слухачам, а відтак розповідав про неї на виступах у Радянському Союзі.

Я з задоволенням прочитав декларативну сторінку у першому числі журналу, який оце рецензую, — її надруковано під промовистим заголовком: "Фізика, свідомість, життя і Всесвіт". Енергійна, пристрасна мова. Стисло, але сильно висловлено загальнолюдське бажання зрозуміти самих себе — чому і завдяки яким силам земні люди отримали свідомість. Віра в те, що цю таємницю зрештою буде розгадано. Декларацію підписав А.Букалов — головний редактор журналу, доктор філософії, директор Міжнародного інституту соціоніки. Я не раз перечитав згадану сторінку, аби усвідомити, що думає про матерію головний редактор — отже редакційний і авторський колективи. І що ж я виявив? Виявив, що всі ми звідти — з радянського минулого.

Ось я зупинив погляд на новаторській дефініції академіка Вернадського — "жива речовина". Це не просто назва, а велике вчення, яке вельми точно характеризує земну біосферу. Мені відомо, що думав геніальний учений про матерію і чому він не міг висловитись, наприклад, так — "жива матерія". А тому, що мертвої матерії взагалі немає, матерія може бути лише живою; або то вже йдеться не про матерію як таку, а тільки про речовину, що здатна бути і мертвою, і живою. І залізо — речовина, і тільце жука, що повзе по дорозі, — також речовина. Але одне мертве, друге — живе. Тілом своїм (але ж не духом) людина також належить до речовинного світу. Матерію слід розуміти лише як

Субстанцію — інакше не може бути й мови про дослідження свідомості. Субстанція є Суб’єкт (маємо право читати: Бог) — отож зрозуміло, звідки походить наша свідомість: вона належить Богові.

Так, новаторства у моїх твердженнях шукати годі. Але ж Всесвіт існує в єдиному екземплярі, і якщо його в головних параметрах встигли пояснити наші пращури, то нам лишається тільки те, чого вони не встигли пояснити. А такого у Всесвіті вистачить на всі майбутні тисячоліття. Вистачить, безумовно, і для журналу, який ми рецензуємо.

Чому я засумнівався в правильності обраного напряму, накресленого головним редактором журналу? Тому що наприкінці декларації, яка мені багато в чому сподобалася, він вжив вислів "жива матерія" — в рівному значенні з живою речовиною. Це однаково що в одеських катакомбах загубити ліхтарика. А провідна нитка при цьому виявилася обірваною.